

Čo je toto za štát?

.jozef Šóth

Zanedbáva štát povinnú starostlivosť o občana? Funguje na Slovensku systém sociálnej starostlivosti, alebo škripe? Pozrime sa na to, ako je to v prípade ľudí s autizmom.

● **o autistoch** sa veľa rozpráva. Keď vidíme dospelého a statného človeka s autizmom, sme v rozpakoch. Je zúfalý, bezradný, nikto mu nerozumie, on nikomu nerozumie – a tak kričí, búši sám do seba, búši okolo seba. Do vecí, do zariadení, do blízkych ľudí naokolo. Tí najdrahší mu chcú pomôcť, ale už nevládu, nemajú podmienky, možnosti. Musia sa starať aj o ostatné deti, zabezpečiť rodinu, no zúfalstvo ich dieťaťa im vzalo všetky sily.

Obrátia sa teda o pomoc na štát. A keď už ich bezradnosť vrcholí, tak si len povzdychnú, že veď aj ich dieťa je občanom Slovenskej republiky.

Máte dieťa s autizmom? S nejakou poruchou v oblasti „poruchy autistického spektra“? Detský autizmus, atypický autizmus, Aspergerov syndróm, Rettov syndróm? Nikto vám nepomôže! Ani štát zodpovedný za svojich občanov so zdravotným postihnutím. Potrebujete pomoc s umiestnením vášho dospelého dieťaťa s autizmom? Nikto vám nepomôže!

Štát sa o takto postihnutých občanov vôbec nestará. Delimitoval kompetencie štátu na samosprávy, takže jediné, čo sa dá urobiť, je obrátiť sa na samosprávny kraj, v ktorom má vaše dieťa trvalé bydlisko. Odovzdáte žiadosť a budete čakať. Čo zatiaľ s dieťaťom? Nikde na Slovensku nie je ani jedno voľné miesto na umiestnenie dospelých osôb s poruchou autistického spektra. Ani v jednom samosprávnom kraji. Ani jediné!

Naše komunitné centrum Drahuškovo je modelom toho, ako by to mohlo vyzeráť v oblasti pomoci týmto osobám: chránené dielne, práca v hrnčiarskej, kuchynskej, stolárskej dielni, v práčovni, pracujú na políčku, opatrujú zvieratá – robia niečo zmysluplné.

No nemohli sme už uspokojiť ďalších záujemcov (viac než šesťdesiat žiadostí). S Autistickým centrom Andreas v Bratislave sme oslovili Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny a tiež všetky samosprávne kraje s jedinou otázkou: „Kde a koľko miest môžete vo svojej pôsobnosti ponúknuť na umiestnenie dospelých osôb s postihnutím v oblasti poruchy autistického spektra v špecializovanom prostredí pre dospelých ľudí s autizmom?“ Z ministerstva prišla očakávaná odpoveď: nie je to ich kompetencia, máme sa obrátiť na samosprávy. Z každého samosprávneho kraja prišla lapidárna odpoveď: „Žiadne.“

V porovnaní s výskytom v Českej republike je na Slovensku viac než 38 000 autistov! Ako teda môžu existovať zariadenia sociálnej starostlivosti pre osoby s autizmom, keď štát nijaké nepostavil a samosprávne kraje na to nemajú peniaze. A ako môže tých pár, čo existujú, fungovať, keď nie je možné ich prevádzku financovať – lebo štát „delimitoval...“.

Delimitácia štátnej správy na samosprávu je najväčší podfuk na občanovi so zdravotným postihnu-

tím. Samosprávne kraje vypočítavajú „EON – ekonomicky oprávnené náklady“, ktoré vychádzajú z ich tabuliek a rozpočtov. Potom „spriemerujú“ náklady vo všetkých svojich štátnych zariadeniach (väčšinou sú to domovy pre seniorov) a podľa toho vyplácajú príspevok ostatným nešťátnym zariadeniam. Samosprávne kraje sa môžu rozhodnúť, čo za „ekonomicky oprávnené náklady“ uznajú.

Čo je toto za štát? Ako funguje systém sociálnej starostlivosti pre zdravotne ťažko postihnutých? Ako tu má žiť rodič, ktorý má dieťa s autizmom? Ako mu pomôže? Kam ho umiestniť? Môže sa spoľahnúť na pomoc štátu? Nemôže. Lebo nemá kam svoje dospelé nešťastné dieťa umiestniť. Ak patrí medzi tých pár šťastných, čo majú dieťa umiestnené v zariadení, ktoré sa ako-tak dokáže o nich postarať, tak zas žije v strese, či toto zariadenie nezatvorí, lebo jeho manažment nebol schopný získať navyše dostatok prostriedkov od sponzorov a podporovateľov. Lebo od „štátu“ delimitovaného do samosprávnych krajov dostal na náklady v rámci EON len štvrtinu skutočných nákladov. Prečo nemôže rodič takého dieťaťa žiť normálny a spokojný život s vedomím, že sa o jeho dieťa postará štát, ktorému za túto službu platí svoje dané? Logicky teda očakáva, že má nárok na to, aby jeho dieťa bolo šťastné.

Štrnásteho februára 2018 sa na portáli *iDnes.cz* objavil článok: „Prelomové rozhodnutie o súdnej vymáhateľnosti sociálnej starostlivosti vydal v stredu Ústavný súd. Učinil tak v prípade dvadsaťpäťročného autistu, ktorého rodina dlho márne žiadala o pomoc Stredočeský kraj. Podľa súdu majú kraje povinnosť ľuďom s vážnym hendikepom adekvátnu sociálnu službu zaistiť.“

Ako by dopadol takýto spor na Ústavnom súde SR? Samozrejme, rovnako. Lebo aj podľa našej legislatívy je samosprávny kraj povinný umiestniť v zariadení sociálnej starostlivosti podľa miesta trvalého bydliska podobného záujemcu. Rodičia takto autizmom postihnutých detí: obráťte sa smelo na samosprávne kraje. Je ich povinnosťou zabezpečiť umiestnenie vášho dieťaťa.

Kam ich však umiestnia, keď v žiadnom samosprávnom kraji nie je ani jediné voľné miesto na umiestnenie dospelých osôb s autizmom v jemu zodpovedajúcich podmienkach?

Čo je teda toto za štát? Ako sa stará o zdravotne ťažko postihnutých občanov? Keď vieme, ako všade vo svete narastá výskyt osôb s poruchou autistického spektra, prečo sa náš štát o riešenie tohto problému nestará, ale každého, kto potrebuje pomoc, „vybaví“ rýchlou informáciou o „delimitácii štátnej správy na samosprávu“? Naozaj by ma zaujímalo, prečo?

Autor je neurológ a riaditeľ Komunitného centra Drahuškovo ●